

ÈPICA I LÍRICA DE LA MEDITERRÀNIA
Isidor Cònsul

Baltasar Porcel, Mediterrània. Onatges tumultuosos. Proa. Barcelona, 1996.

De primer vaig suposar que en faria una lectura en diagonal, discreta i sense fer gaires escarafalls. Potser perquè vinculava mentalment el volum a uns deures pendants que l'escriptor d'Andratx havia promès poc abans de la celebració del **Fòrum Civil Euromed**, el novembre de 1995. Les més de tres-centes pàgines que l'ataconen convidaven, d'altra banda, a una certa mandra lectora i, finalment, la flaire d'una sospita apriorística em decantava a pensar que hi trobaria cabassades de material aprofitat i **deja vu**, dels que campen en altres paratges de l'obra d'assaig de Baltasar Porcel.

Fou un error de lleugeresa que l'inici de la lectura esbandí de seguida. La mandra fou estovada per la seducció i l'engrescament lector creixia per la gràcia dels cops amagats, per astuts i contundents rocs a la faixa i per la mena de girs imprevistos que et sorprenen a cada cantonada. Uns i altres han endolcit la feina i m'han impedit deixar Mediterrània. Onatges tumultuosos fins no arribar al revolt del darrer paràgraf.

UN ASSAIG SINGULAR

Mediterrània. Onatges tumultuosos és un assaig curiós i singular que pot definir-se sense esforç, em penso, en una mena de vèrtex on convergeixen tres coordenades: el gresol d'un gavadal de lectures, una apassionada història d'històries i l'experiència polièdrica i vehement que presideix l'aventura personal i intel·lectual de Baltasar Porcel. El volum, doncs, es basteix tot sol en aquesta cruïlla de síntesi que presenta -sovint de manera tan tumultuosa com s'avança en el títol- un suggestiu repàs a la història d'aquest melic del món que és la Mediterrània, barrejada amb una

nodrida successió de lectures i de testimonis bibliogràfics, i amb el cireró líric -i a voltes èpic- de les vivències personals. Trio a l'atzar un parell d'exemples per presentar-ho millor. Porcel ens parla, poso per cas, de l'antic Egipte i de la cíclica feracitat d'aquest do del Nil esdevinguda tòpic d'ençà Herodot. Doncs bé, tot conduint el discurs sobre el Nil i l'Egipte faraònic, un cop sec de volant ens situa de sobte a Suez i als dies febreros que l'autor hi va viure, el juny de 1967, immediatament després de la guerra dels Sis Dies. Un altre gir dels nombrosos que es poden espigolar apareix quan Porcel encanona l'escriptura a parlar de l'Islam. La ploma traeix el sentit cronològic de la crònica i l'autor s'esplaia en una bella digressió sobre la pròpia experiència pel desert del Sahara que són, potser, les pàgines de lirisme més intens de tot el llibre: un viatge que tingué Tammanrasset com a punt de sortida i arribada, amb un itinerari cap al sud-oest i el sud algerians, i girant fins a vorejar les fronteres de Malí i el Níger. Una ruta, remarca, sense pistes, sense éssers humans, sense recursos, a cavall de dos tot terreny i l'emfàtica companyia d'un parell de tuaregs.

NAUFRAGI ESTRUCTURAL

El subtítol onatges tumultuosos s'adiu perfectament als girs de l'ànima mateixa de l'assaig. El llibre s'obre amb un plantejament estructural que insinua que l'obra avançaria per la carcanada cronològica de la història. I és així, efectivament, però cada vegada menys. A mesura que el volum progressa en el temps, el fil de la cronologia es fa més prim i el tramat històric més boirós. D'haver continuat amb el plantejament fins a cert punt minució dels primers revolts (Egipte, Grècia, Roma ...), l'autor no n'hauria tingut prou ni amb un miler de pàgines. Després de Roma la cosa trontolla i per aquest esvoranc estructural es dilueixen els capítols estrictament històrics en síntesis que potser són massa

atapeïdes, sovint fins i tot apressades, i en el·lipsis que es mengen, d'una tacada, segles sencers i trams importants de la història. En aquestes circumstàncies, el nervi del narrador, el braó de la pròpia escriptura i la força novel·lesca dels detalls salven aquesta Mediterrània del naufragi estructural que, fet i fet, el mateix títol ja anuncia.

L'estil disfressa i sublima, en darrer terme, els desnivells i sinclinals del plantejament històric. Es un estil de força i de tensió narrativa típicament porcelià que t'envaeix a gropades, que es vincula íntimament a l'encert del títol i que es construeix sense cap concessió tova sobre una estètica de violència, duresa i pessimisme, i una contemplació que s'encavalla entre l'ecologia i el sentiment tel·lúric. Com en els millors moments de la seva prosa narrativa.

Isidor Cònsul